

ઘોરણા : 10 ગુજરાતી

પાદ : 12

ચોપડાની છન્દજાળ

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ખરા (✓) ની નિશાની કરો.

(૧) લેખક ને પોતાની જત ઉપર તિરસ્કાર આવ્યો કારણ કે....

(૨) લેખક પોતાના ઘરેથી ખાવાનું લઈને ગયા હતા.

(૩) પિતાજીનું અવસાન થયું હતું.

(૪) જીવલાના છોકરાનો મોંનો ક્રોણિયો પોતે ઝૂંટવ્યો હોય તેવું
લેખકને લાગ્યું.

(૫) લેખક ખૂબ જ ભણેલા હતા.

(2) જીવલાની કરુણા દશા જોઈને ?

(ક) લેખક રાજી થઈ ગયા.

(ખ) લેખકનું હદય દ્રવી ઉઠ્યું.

(ગ) લેખક ને કશી અસર ન થઈ.

(ધ) લેખક હસવા લાગ્યા.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના પ્રશ્નોનો એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

(1) ઉજ્જવલ જમીનમાં જે ધાન પાકતું તેમાં કોણો ભાગ રહેતો ?

➤ ઉજ્જવલ જમીનમાં જે ધાન પાકતું એમાં રાજા, અમલદાર,
ધગડું, તલાટી, ભૂવો અને શાહુકારનો લાગો (ભાગ) રહેતો.

(2) ગરીબોનું શોખણ કરનાર ચોપડાનો રંગ કેવો હતો ?

➤ ગરીબોનું શોખણ કરનાર ચોપડાનો રંગ રાતો હતો.

પ્રશ્ન : ૩ નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

- (1) લેણદાર અને દેણદારના આવકારમાં રહેલો વિરોધાભાસ જણાવો.
- લેણદારને ત્યાં ગરીબ દેણદાર જીવલો જાય તો એ પોતાની સાથે
પછીમાં બાંધી લાવેલ નાગલીનો રોટલો ઓટલે બેસીને
ઓશિયાળાની જેમ ખાય. લેખકનાં બા તેને અથાણું ને થોડી

દાજ આપે પરંતુ લેણદારને દીકરો ઉધરાણીએ જય ત્યારે દેણદાર
જીવલાને ઘેર એને શીરો જમવાનો હક. લેણદાર અને દેણદારના
આવકારમાં રહેલો આ વિરોધાભાસ લેખકે પોતાના સ્વાનુભવથી
જણાવ્યો છે.

(2) દર વર્ષે જીવલો લેખકના ઘરે કઈ - કઈ વસ્તુઓ આપવા જતો ?

- દર વર્ષે જીવલો લેખકના ઘરે અનાજ, કઠોળ, શેરડી, શાકભાજ,
ગોળ વગેરે વસ્તુઓ આપવા જતો.

પ્રશ્ન : 4 નીચેના પ્રશ્નનો સાત-આઠ લીટીમાં જવાબ આપો.

(1) જીવલાનું પાત્રલેખન તમારા શબ્દોમાં કરો.

➤ અભણ જીવલાએ એતર વેચાતું લેવા લેખકના પિતા પાસેથી ત્રણ સો રૂપિયા વ્યાજે લીધેલા. તે પ્રમાણિક અને દાનતનો શુદ્ધ હતો. ગમે તેવાં માઠાં વર્ષ ગયાં હોય અને પાક સારો ઉત્થોં ન હોય તોપણ શાહુકારના છોકરાને આપદા ન પડવી જોઈએ એવું

નૈતિક રીતે માનતો, એટલે જેટલા પૈસા મળે તેટલા ચૂકવતો.
ઉપરાંત ૬૨ વર્ષે લાકડાં, ડાંગાર, કઠોળ, ગોળ, કેરી, શાકભાજુ, બોર
જંબુ, શેરડી વગેરે શાહુકારને ત્યાં જઇ આપી આવતો. તેની
પણીના મૃત્યુ પછી પણીનું બારમું કરવા બીજ શાહુકાર પાસેથી
કરજ લીધેલું. લેખક તેને ત્યાં ઉધરાણું કરવા જતાં તો તેને
ઝતુઝતુનાં ફળ, ચણાનો ઓળો, શેરડી, બોર, કેરી, વગેરે ખાવા
આપતો અને સાથે ઘેર લઈ જવા પણ બાંધી આપતો. લેખક

બાતું લીધા વિના આવ્યા હોય, તો તેમને ભાવતો શીરો જમાડતો.
લેખકને વાલોળ અને રીંગણું બાંધી આપવા માટે તેની પાસે
એકાદ શેલી પણ ન હતી. જુવાનીમાં પણ જુવલો તદન કૃશ થઈ
ગયો હતો. તેના પુત્રની અર્ધનાં દશા દરિદ્રતાને શરમાવે તેવી
હતી. લેણદારના પૈસા ફુઘે ધોઇને આપવા માટે જુવલો રાતદિવસ
કાળી મજૂરી કરતો તોપણ તેનાં છોકરાં ભૂખે મરતાં. જુવલાની
શુદ્ધ દાનત, પ્રામાણિકતા અને તેનાં કુટુંબની અત્યંત કરૂણ દશા
જોઇને લેખકે તને ચોપડાની ઇન્દ્રજાળમાંથી મુક્ત કર્યો.

(2) રાતો ચોપડો ફાડી નાખવા લેખકનું મનોમંથન કેવું હતું ?

➤ જીવલાને ત્યાંશી પાછા ફરતાં લેખકે તેની પાસે એકાદ શેલી માર્ગી ત્યારે જીવલાએ કહ્યું, 'બોડીને તાં વળી કાંહકી કેવી?' આ શબ્દો સાંભળીને લેખકને ત રાતે મોડે સુધી ઊંઘ ન આવી, એક બાજુ જીવલાનો પ્રેમ અને બીજુ તેની કારમી ગરીબાઈ યાદ આવ્યાં. તેઓ જ શોષણાખોર છે. અને બોડી જેવી દુર્દશા કરનાર

પણ પોતે જ છે એ ભાવ એમના મનમાં જાગ્યો. તેમના મનમાં
મનોમંથન ચાલ્યું. જીવલાને ત્યાં તેઓ શીરો જમતા હતા ત્યારે
તેનાં નાગડા અને ભૂખને લીધે પેટમાં ખાડા પડી ગયેલા નાના
દીકરા લેખકની સામે ટીકીટીકીને જોતાં હતા એ દશ્ય નજર સામે
ખડું થયું. આ ગરીબ જીવલાના છોકરાના મોમાંશી કોળિયો પોતે
ઝુંટબ્યો હોય એવું લેખકને લાગ્યું. આટલું ઓછું હોય તેમ બે શેલી

ભરીને શાકભાજુ લઈ આવ્યાં. લેખકને પોતાની જત ઉપર તિરસ્કાર
આવ્યો. અંતે તેમણે જીવલા પાસેથી જાણી લીધું કે તેને ખરેખર
કેટલું કર્ય લીધેલું. આટલા વર્ષ વ્યાજનું વ્યાજ ચડીને ₹ 1500
લેણાં કે નીકળતા હતા. અંતે જીવલાની કરુણા દશાથી દ્રવિત થયેલા
લેખકે એ રાતા ચોપડાનાં બધાં પાનાં ફાડી નાખી તેને લેણાંમાંથી
મુક્ત કર્યો.

Thanks

For watching